

Is *gender bias* een mythe? Op zoek naar verklaringen voor de beperkte aanwezigheid van vrouwelijke politici in het Vlaamse televisienieuws

DEBBY VOS

Abstract. IS GENDER BIAS A MYTH? IN SEARCH OF EXPLANATIONS FOR THE LIMITED COVERAGE OF FEMALE POLITICIANS IN THE FLEMISH TELEVISION NEWS

This study analyses the news coverage of female politicians in Flanders (Belgium). We investigate whether the deficiency of media attention for female politicians is due to structural factors or whether the news media themselves create a gender bias. For this purpose, we examine eleven possible explanations for the gender bias. On one hand the characteristics of the politicians, such as their function, can influence their news exposure and on the other hand the features of the news media, such as the broadcasting station, can be of importance. Overall, our evidence suggests that mainly the function determines the news exposure of female politicians and not their gender. Nevertheless, female politicians still get less speaking time, even when controlling for all other variables. We can conclude that a real gender bias exists in the Flemish television news: journalists and editors give significantly less attention to female politicians compared to their male colleagues.

Keywords: gender, mediated politics, news coverage, journalism, television news, Flanders

1. Inleiding¹

Vrouwen hebben in België lang moeten strijden om proportioneel aanwezig te zijn in de politieke wereld. Tussen 1931 en 2002 was slechts 4,6% van de Kamerleden een vrouw en tussen 1946 en 1986 waren er amper drie vrouwen federaal minister (Fiers, Gerard & Van Uytven, 2006, p. 97; p. 122). De laatste jaren neemt de vrouwelijke vertegenwoordiging in de politiek overigens wel toe. De huidige federale regering Di Rupo I bestaat uit acht mannelijke en vijf vrouwelijke ministers en in het federale parlement nemen vrouwen momenteel 40% van alle zetels in (Belgische Federale Overheidsdiensten, 2011, <http://www.belgium.be/nl/>). Genderquota hebben bijgedragen aan deze stijging. De wet Smet-Tobback bepaalt dat niet meer dan de helft van de plaatsen op de kieslijst naar personen van hetzelfde geslacht mag gaan. Volgens het ritsprincipe moeten de eerste twee plaatsen op de lijst bovendien bekleed worden door een man en een vrouw (Devos, 2006, pp. 507-508). Ook de verruiming van de kieskringen, en daarmee het aantal verkozenen per lijst, is hier van belang (Sliwa, Meier & Thijssen, 2011). Verder bepalen politieke, culturele en socio-economische factoren, zoals het kiessysteem, de mate van gender ongelijkheid in een land (Kenworthy & Malami, 1999).

De politieke vertegenwoordiging van vrouwen gaat aldus stilaan de meer proportionele, 'goede' kant op, maar vrouwelijke politici moeten intussen ook strijden voor aandacht in de media. De aanwezigheid in de politieke wereld en de aandacht in de media staan echter niet los van elkaar: *media exposure* en electoraal succes gaan hand in hand (Van Aelst *et al.*, 2008, p. 194). De

massamedia mediëren tussen politieke actoren en burgers. En de functie van de massamedia als politiek communicatiekanaal is sterker geworden naarmate de band tussen kiezer en partij losser werd. Dit leidt tot de zogenoemde 'mediatisering' van de politiek, waarbij het voor politici steeds belangrijker is om via de media zichtbaar te zijn (Mazzoleni & Schulz, 1999, pp. 249-250).

Vrouwelijke politici lijken de strijd om media-aandacht te verliezen. Een hele reeks onderzoeken in meerdere landen en met betrekking tot verschillende media toont aan dat er een zogeheten *gender bias* bestaat: vrouwelijke politici krijgen minder media-aandacht dan hun mannelijke collega's (Kahn & Goldenberg 1991; Niven & Zilber 2002; Everitt, 2003; Niven, 2005; Spee & De Swert, 2005; Van Aelst *et al.*, 2008; Van Aelst & De Swert 2009; Vandenhende, 2010; Midtbø, 2011). De verslaggeving blijkt geen reflectie van de onderliggende politieke realiteit en de centrale vraag in dit onderzoek is: *waarom?* We zoeken naar verklaringen waardoor of waarom vrouwelijke politici minder aandacht krijgen in het televisienieuws. Is er inderdaad sprake van een *mediabias*, waarbij vrouwelijke politici minder aandacht krijgen op basis van hun geslacht, of veroorzaakt een structurele vertekening in de politieke wereld de ondervertegenwoordiging van vrouwelijke politici in het nieuws?

De te onderzoeken verklaringen kunnen enerzijds gerelateerd zijn aan individuele kenmerken van politici en anderzijds aan kenmerken van de berichtgeving. Indien politieke kenmerken van mannelijke en vrouwelijke politici de *gender bias* kunnen verklaren, dan is de meer beperkte aandacht voor vrouwelijke politici een gevolg van een vertekening in de politieke wereld. Is dit niet het geval en beïnvloeden de kenmerken van de berichtgeving de media-aandacht voor vrouwelijke politici, kunnen we spreken van een echte *mediabias*. Deze tweedeling komt overeen met het onderscheid tussen vraag en aanbod. Aan de vraagzijde kan er een reële benadeling ten opzichte van vrouwelijke politici zijn als journalisten, al dan niet bewust, minder voor vrouwen kiezen als nieuwsbron. In dit geval creëren de nieuwsmedia een *gender bias*. Het is echter ook mogelijk dat het aanbod van politici de ondervertegenwoordiging van vrouwelijke politici in het nieuws verklaart. Mannelijke en vrouwelijke politici bezitten andere persoonlijke en politieke karakteristieken of kenmerken, wat kan leiden tot verschil in aandacht. Als dit het geval is, dan bestaat er geen *media bias* waarbij vrouwelijke politici gediscrimineerd worden, maar dan is de ondervertegenwoordiging in het nieuws simpelweg een gevolg van een politieke *bias*. Vrouwen zijn in de politieke wereld immers nog steeds niet gelijkwaardig aan mannen, doordat ze bijvoorbeeld lagere functies bekleden. We moeten kortom rekening houden met verschillen tussen mannen en vrouwen in de politieke wereld vooraleer er sprake kan zijn van een werkelijke *gender bias* in de nieuwsmedia.

De belangrijkste wetenschappelijke bijdrage van deze studie is dat ze op een systematische manier verschillende verklaringen van de ondervertegenwoordiging van vrouwelijke politici in het nieuws empirisch onderzoekt. De verschillende, complementaire dan wel rivaliserende verklaringen worden tegen elkaar uitgespeeld en op hetzelfde moment getest. Eerdere studies waren primair descriptief van aard (e.g. Banwart *et al.*, 2003; Everitt 2003) of onderzochten slechts één of enkele mogelijke verklaringen van de *gender bias* (e.g. Aday & Devitt, 2001; Niven 2005), terwijl deze analyse de *gender bias* in een bredere context plaatst en meer dan tien verklaringen combineert. Op die manier trachten we na te gaan welke factoren vooral het bestaan van de *gender bias* kunnen verklaren. Het eerste deel van dit artikel geeft een overzicht van eerder onderzoek naar en theorieën over de *gender bias* in het nieuws en de mogelijke oorzaken ervan. Op basis van deze literatuurstudie bepalen we de elementen die in deze studie onderzocht worden. Daarna lichten we de gebruikte

dataverzameling en analysetechnieken toe. Hierna volgen de resultaten, die we ter afsluiting breder kaderen in de discussie.

2. Vrouwelijke politici in het nieuws

Politici willen in het nieuws aan bod komen, maar slagen daar niet allen even goed in. Of een politicus aandacht krijgt in het nieuws hangt af van zijn nieuwswaarde. Journalisten baseren zich bij de nieuwsselectie op enkele ongeschreven wetten om te bepalen of een gebeurtenis “nieuwswaardig” is (Meyer & Hinchman, 2002, p. 29). Verschillende persoonlijke en politieke kenmerken van politici hebben invloed op hun nieuwswaarde. In dit onderzoek gaan we na of deze kenmerken of karakteristieken zodanig verschillen tussen mannen en vrouwen zodat vrouwelijke politici minder nieuwswaarde hebben, waardoor ze vervolgens minder in het nieuws verschijnen. Enkele van deze kenmerken - politieke functie, *incumbency* en leeftijd – zijn eerder getest op hun effect op de media-aandacht voor vrouwelijke politici (Kahn 1994; Spee & De Swert, 2005; Van Aelst *et al.*, 2008) maar uitgebreid onderzoek is vooralsnog beperkt.

2.1. Kenmerken van politici

Bij de nieuwsselectie speelt vooral de macht van een politicus een belangrijke rol. In het klassieke werk van Galtung & Ruge (1965) over nieuwswaarden bepaalt de macht van een persoon hoe relevant hij is: hoe meer macht een politicus heeft, hoe meer invloed zijn acties hebben en hoe relevanter hij is (Schoenbach, De Ridder & Lauf, 2001, p. 520). Bij de selectie van hun nieuwsbronnen zijn journalisten geneigd om zich te baseren op de macht van een politicus. Deze politieke macht wordt over het algemeen bepaald door de functie van de politicus. Politieke leiders stellen concrete daden en bezitten exclusieve informatie, wat hen tot nieuwswaardige bronnen maakt (Midtbø, 2011, p. 228). Ministers, partijvoorzitters en regeringsleiders behoren tot deze machtige politieke elite en krijgen dan ook meer aandacht. Vrouwen maken echter nog altijd in mindere mate deel uit van die politieke elite, wat hun beperkte *exposure* in het televisienieuws kan verklaren. Eerder onderzoek naar de media-aandacht voor vrouwen biedt genuanceerd bewijs voor deze verwachting. Spee & de Swert (2005, pp. 41-45) tonen aan dat het nieuws in Vlaanderen inderdaad gemaakt wordt rond enkele ‘toppolitici’, waarbij mannelijke en vrouwelijke toppolitici evenveel aandacht krijgen. Op een lager niveau daarentegen krijgen senatrices en vrouwelijke Kamerleden veel minder spreektijd dan hun mannelijke collega’s.

Een andere politieke karakteristiek die samenhangt met de macht en relevantie van een politicus, is zijn ervaring in de politiek. Politici die al langer in het vak zitten, verhogen hun nieuwswaarde op twee manieren. Ten eerste hebben ze betere contacten met journalisten en begrijpen ze beter de medialogica die de nieuwsselectie mede bepaalt (Van Aelst, Sehata & Van Dalen, 2010, p. 321). Ten tweede hechten journalisten meer belang aan ervaren politici omdat die politici een grotere stempel kunnen drukken op het beleid en als belangrijke politici aanschouwd worden (Tresch, 2009, p. 72). Onderzoeken tonen aan dat gevestigde politici inderdaad meer *media exposure* krijgen, maar deze aandacht blijkt wel vaker negatief en kritisch dan berichtgeving over minder ervaren politici (Midtbø, 2011, p. 239). Aangezien de politieke vertegenwoordiging van vrouwen pas het laatste decennium in een stroomversnelling is gekomen, kan het gebrek aan

vrouwelijke politici als vaste waarden in de politiek een verklaring bieden voor de *gender bias*. Dit mogelijke verband tussen ervaring, geslacht van de politicus en media-aandacht werd echter nog niet onderzocht.

Ook de partij waartoe de politicus behoort, en meer bepaald of dit een regerings- of een oppositiepartij is, kan zijn *media exposure* beïnvloeden. Leden van de regeringspartij(en) - de *incumbents* - hebben meer nieuwswaarde, onder meer omdat ze wetten goedkeuren en politieke daden stellen. De invloed van het behoren tot een regeringspartij mag echter niet overschat worden. Uit onderzoek blijkt dat de regeringsbonus voornamelijk beperkt blijft tot de belangrijkste politici binnen de partij, namelijk de ministers. De regeringsbonus is vooral positief voor de regeringspartij in haar geheel en voor de ministers, minder voor individuele partijleden (Elmelund-Præstekær *et al.*, 2011, p. 388). Het is mogelijk dat de verdeling van mannen en vrouwen over de regerings- en oppositiepartijen een verklaring biedt voor de relatief beperkte media-aandacht voor vrouwelijke politici. Van Aelst *et al.* (2008) hebben dit onderzocht en vinden dat de ondervertegenwoordiging van vrouwelijke politici in het televisiejournaal verdwijnt wanneer rekening gehouden wordt met *incumbency*.

Tijdens de verkiezingsperiode kan de electorale positie de nieuwswaarde van politici beïnvloeden. In Vlaanderen zijn hierbij voornamelijk de plaats op de kieslijst en verkiesbaarheid voor de Senaat van belang. In de aanloop naar de verkiezingen schenken de nieuwsmedia het meeste aandacht aan de eerste twee plaatsen op de kieslijst, omdat die kandidaten de grootste kans hebben om verkozen te worden en daardoor het meest relevant zijn. Ook de lijstduwer verschijnt vaker in het nieuws dan de andere kandidaten op de lijst (Van Aelst *et al.*, 2008, p. 173). Verder speelt de kandidaatstelling voor de Senaat een belangrijke rol. Kandidaten die op de Senaatslijst staan hebben meer kans op televisieaandacht door de grotere omvang van de kieskring. Alle kiezers in Vlaanderen en Brussel kunnen voor de Senaatskandidaten stemmen in tegenstelling tot de kleinere kieskringen voor de Kamer. Televisie schenkt om die reden meer aandacht aan de nationale campagne van een Senaatskandidaat dan aan de provinciale campagne van een Kamerkandidaat (Van Aelst, 2006, p. 119). De plaats op de kieslijst en de kandidaatstelling voor de Senaat kunnen echter ook buiten de verkiezingsperiode *media exposure* bepalen. Ze gelden dan als een soort graadmeter voor journalisten om te beslissen wie de belangrijke en populaire politici zijn, die ze dan ook na de verkiezingen meer aandacht geven.

Ten slotte kunnen niet-politieke kenmerken de nieuwswaardigheid van politici verhogen. Ten eerste kan een politicus een niet-politieke bekendheid hebben, bijvoorbeeld als zoon of dochter van een bekende politicus. We spreken dan van politici met een Bekende Naam, zoals Jean-Jacques De Gucht (zoon van gewezen minister en partijvoorzitter Karel De Gucht) en Freya Van den Bossche (dochter van gewezen minister Luc Van den bossche). Deze politici zullen sneller opgemerkt worden door de media en minder introductie nodig hebben door hun impliciete band met de politiek. Ook zijn er Bekende Vlamingen die in de politiek stappen, zoals Jean-Marie Dedecker (judokampioen en coach van Belgische topjudoka's) en Margriet Hermans (zangeres en presentatrice). Zij zouden door hun verleden gemakkelijker toegang krijgen tot de media en zouden beter omgaan met media-aandacht (Van Aelst, 2006, p. 103). Ten tweede kan de leeftijd van politici een rol spelen. Het lijkt aannemelijk dat oudere politici langer meedraaien in de politiek en als gevolg hiervan meer media-aandacht krijgen. Dit blijkt alvast te kloppen voor vrouwelijke politici. Spee & De Swert (2005, p. 50) concluderen dat er een relatie bestaat tussen leeftijd, *gender* en spreektijd: oudere vrouwelijke politici krijgen gemiddeld meer spreektijd dan jonge vrouwelijke politici. Leeftijd kan overigens ook

een tegengesteld effect hebben. Kuklinski & Sigelman (1992) en Midtbø (2011) hebben namelijk aangetoond dat jonge, nieuwe politici een ‘populariteitsbonus’ krijgen in de media. We vermoeden dat een dergelijke populariteitsbonus van toepassing kan zijn bij jonge vrouwelijke politici, aangezien de nieuwsmedia relatief veel nadruk leggen op de leeftijd en het uiterlijk van vrouwelijke politici (Ross, 2002; Niven, 2005).

Samengevat zijn de volgende zeven kenmerken van politici van belang voor hun nieuwswaarde en daarmee voor de aandacht die vrouwelijke politici krijgen in het nieuws: (1) hun functie, (2) hun politieke ervaring, (3) het behoren tot een regerings- of oppositiepartij, (4) hun plaats op de kieslijst en (5) eventuele kandidaatstelling voor de Senaat, (6) hun leeftijd, en (7) het al dan niet bekend zijn buiten de politiek.

2.2. Kenmerken van berichtgeving

Al is een politicus nieuwswaardig, toch zal hij niet zomaar in het nieuws verschijnen. De kenmerken van het *event* en van het nieuwsitem bepalen mee of een politicus past bij het nieuws in kwestie. Uit de literatuur (Devitt, 2002; Banwart, Bystrom & Robertson, 2003; Niven, 2005; Spee & De Swert, 2005; Van Aelst & De Swert, 2009) blijkt dat er vier kenmerken zijn die kunnen bepalen of er al dan niet een politica in het nieuwsitem verschijnt: het thema en de periode (kenmerken van het *event*) en het geslacht van de journalist en de zender (kenmerken van het nieuwsitem). Uiteraard bepalen nog andere factoren, op hogere niveaus, de nieuwsinhoud, zoals nieuwsroutines, redactieteams, de economische omgeving, etc. (Shoemaker & Reese, 1991). Bij gebrek aan data met betrekking tot deze factoren, beperken we ons in dit artikel tot het niveau van de nieuwsitems op zich.

Ten eerste tonen onderzoeken aan dat er een verband bestaat tussen het thema van het *event* en de aanwezigheid van vrouwen in het nieuwsitem over dat *event*. Vrouwelijke politici worden vooral geassocieerd met zogenaamd ‘vrouwelijke’ thema’s als gezondheidszorg en onderwijs en minder met de dominante ‘mannelijke’ thema’s als economie en immigratie (Banwart, Bystrom & Robertson, 2003; Craft & Wanta, 2004; Niven, 2005; Spee & De Swert, 2005). Bovendien benadrukken journalisten vaker de familiale context, de leeftijd en het uiterlijk van vrouwelijke politici (Niven & Zilber, 2002; Banwart *et al.*, 2003; Everitt, 2003; Niven, 2005; Van Zoonen, 2006). Vrouwelijke politici worden op een enigszins stereotiepe manier afgebeeld en gekoppeld aan de traditionele taken van een vrouw. Ross (2002) deed een vergelijkende studie van vrouwelijke parlementariërs in Groot-Brittannië, Zuid-Afrika en Australië om hun visie op de media-aandacht te achterhalen. Deze vrouwen vinden dat de media geobsedeerd zijn door hun uiterlijk; ze zijn steeds “te oud of te jong” en ze dragen steeds “te veel of net te weinig make-up”. Bovendien komen de standpunten, ambities en verwezenlijkingen van vrouwelijke politici minder aan bod in vergelijking met die van mannen. Journalisten berichten meer over het persoonlijke leven van vrouwelijke dan van mannelijke politici (Aday & Devitt 2001; Devitt, 2002; Niven, 2005).

Ten tweede is het onderscheid tussen de verkiezingsperiode en de niet-verkiezingsperiode van belang. Nieuwsuitzendingen tijdens de weken voor de verkiezingen verschillen van deze gedurende de rest van het jaar: journalisten passen striktere objectiviteitsregels toe, politici worden actiever en het publiek wordt aandachtiger. Het aanbod van nieuwsbronnen is meer divers tijdens de aanloop naar de verkiezingen, waarvan ook vrouwelijke politici de vruchten plukken. Uit het onderzoek van Van Aelst & De Swert (2009, pp. 152-162) blijkt dat vrouwelijke politici in ongeveer

16% van de Vlaamse nieuwsitems verschijnen, maar dat dit aandeel in de weken voor de verkiezingen van 2003 en 2006 steeg tot respectievelijk 23% en 24%. Een mogelijke verklaring voor de grotere zichtbaarheid van vrouwelijke politici in de weken voor de verkiezingen ligt bij de wetgeving en genderquota. De wet Smet-Tobback en het ritsprincipe zorgen ervoor dat vrouwen voldoende vertegenwoordigd zijn op de kieslijsten, waardoor de nieuwsmedia meer aandacht zouden besteden aan die vrouwelijke politici.

Ten derde kan het geslacht van de journalist een rol spelen, hoewel er onenigheid bestaat over de impact hiervan op de inhoud van het nieuws en de geselecteerde nieuwsbronnen. Sommige auteurs stellen dat vrouwelijke journalisten omwille van hun gendersocialisatie een ander waardepatroon hanteren, wat leidt tot een grotere diversiteit aan nieuwsbronnen en onderwerpen. In dit geval spreken we van een *gender model*, waarbij vrouwen anders gesocialiseerd worden in de redactie en daardoor andere werkmethodes gebruiken (Rodgers & Thorson, 2003, p. 659). Weaver & Wilhoit (1996), Zoch & Turk (1998) en Armstrong (2004) stelden inderdaad vast dat vrouwelijke journalisten meer vrouwelijke nieuwsbronnen selecteren. Devitt (2002, pp. 454-455) concludeerde bovendien dat vrouwelijke journalisten dezelfde nadruk leggen op persoonlijke elementen bij mannelijke en vrouwelijke politici. Mannelijke journalisten richten zich daarentegen meer op het persoonlijke leven van vrouwelijke politici. Als deze vaststelling klopt, dan draagt het overwicht van mannelijke journalisten bij aan de *gender bias*: minder aandacht voor en meer persoonlijke verslaggeving over vrouwelijke politici. Andere onderzoekers zijn echter niet overtuigd van het *gender model*, maar gaan uit van een *job model*. Mannen en vrouwen zouden geen andere nieuwswaarden hanteren, omdat ze dezelfde organisationele ervaring hebben. Zowel mannen als vrouwen worden gesocialiseerd binnen de nieuwsredactie en nemen in gelijke mate de bestaande waardepatronen over (Rodgers & Thorson, 2003, pp. 661). Het onderzoek van Hooghe & De Swert (2007, p. 167) sluit aan bij dit *job model*. Zij vinden een positieve relatie tussen vrouwelijke journalisten en het aantal vrouwelijke bronnen, maar dit is slechts een klein effect. Ze besluiten dat mannen en vrouwen overwegend dezelfde selectiecriteria gebruiken; meer vrouwelijke reporters zou weinig bijdragen aan het aantal vrouwelijke nieuwsbronnen.

Ten slotte kan het onderscheid tussen een openbare en een commerciële omroep het aantal vrouwelijke nieuwsbronnen beïnvloeden. In Vlaanderen heeft de openbare omroep VRT een expliciet actieplan dat voor voldoende genderdiversiteit moet zorgen. Verder hebben ze een algemene richtlijn met betrekking tot diversiteit op televisie (Hooghe & De Swert, 2009, p. 9). Vrouwelijke politici zouden hierdoor zichtbaarder moeten zijn op de openbare omroep, maar onderzoeken tonen aan dat de verhouding omgekeerd is: de commerciële omroep VTM toont vaker vrouwelijke politici dan de openbare omroep VRT (Spee & de Swert, 2005). Dit kan een gevolg zijn van minder nieuwsitems met een 'vrouwelijke' thema's in het VRT-journaal of van een meer mannelijk georiënteerd waardepatroon op de VRT-nieuwsdienst.

Kortom, er zijn vier kenmerken van de berichtgeving die de aan- of afwezigheid van vrouwelijke politici in een nieuwsitem kunnen verklaren: (1) het thema van het *event* waarover verslag gedaan wordt, (2) de periode waarin het item verschijnt, (3) het geslacht van de journalist die het item gemaakt heeft, en (4) de zender waarop het item verschijnt.

3. Data en onderzoeksmethoden

De waardoor- en waarom-vraag staat in dit onderzoek centraal: *waardoor en waarom krijgen vrouwelijke politici minder media-aandacht in de Vlaamse televisiejournals?* We proberen deze vraag te beantwoorden aan de hand van de besproken elementen en richten ons hierbij op de *hoeveelheid* aandacht en niet op de inhoud van de berichtgeving. De afhankelijke variabele is de spreektijd die politici krijgen in het televisienieuws. In dit onderzoek worden voor het eerst elf mogelijke verklaringen voor de *gender bias* op hetzelfde moment onderzocht: (1) functie, (2) aantal jaren ervaring, (3) behoren tot een regeringspartij, (4) plaats op de kieslijst, (5) kandidaatstelling voor de Senaat, (6) niet-politieke bekendheid, (7) leeftijd, (8) thema van het nieuwsitem, (9) de periode waarin het nieuwsitem verschijnt, (10) het geslacht van de journalist en (11) de zender. De vergelijking tussen de inhoudsanalyse en de *real-life* data maakt het mogelijk om een volledig beeld te krijgen van de *gender bias* en oorzaken ervan.

Bijlage 1 bevat een overzicht van de operationalisering van de variabelen; enkele variabelen vereisen nog een korte toelichting:

- De items werden ingedeeld volgens mannelijk, vrouwelijk of neutraal thema (zie bijlage 2). De indeling is gebaseerd op eerder werk van Hooghe & De Swert (2007; 2009) en Van Zoonen (1998b).
- Bij de variabele 'periode' onderscheiden we een verkiezingsperiode en een niet-verkiezingsperiode. De verkiezingsperiode betreft telkens de laatste zes weken voor de verkiezingen, wat overeenkomt met de officiële verkiezingsperiode. In 2007 was dit van 2 mei 2007 tot 10 juni 2007. Voor de federale verkiezingen van 2010 duurde de verkiezingsperiode van 7 mei 2010 tot 13 juni 2010.
- De variabele 'leeftijd' wordt gemeten door de leeftijd in jaren bij de aanvang van het mandaat.
- De variabele 'ervaring' betreft het aantal jaren dat een politicus actief is op federaal niveau. We opteren voor het federaal niveau, omdat de onderzoekseenheden ook federale politici zijn en het federale niveau meer aandacht krijgt in het Vlaamse televisienieuws (Depauw & Van den Bulck, 2007, p. 175). De ervaring wordt gemeten aan het begin van het mandaat.
- De variabele 'functie' bevat 19 functies met een duidelijke hiërarchie: bovenaan staat de functie die de meeste media-aandacht genereert, namelijk de premier, en onderaan de functie die de minste media-aandacht krijgt op federaal niveau, namelijk een senator. Deze operationalisering is gebaseerd op de indeling die Walgrave & De Swert (2005) opstelden naar aanleiding van een analyse van de spreektijd die politici krijgen volgens hun functie.²

We onderzoeken de 19u-journals van twee Vlaamse zenders: de openbare omroep VRT en de commerciële omroep VTM. Hiervoor konden we gebruik maken van het Elektronisch Nieuwsarchief (ENA). Het ENA is in 2003 gestart als een samenwerking tussen de Universiteit Antwerpen en de K.U. Leuven en codeert sindsdien alle items van de 19u-journals van VRT en VTM. Een team van ervaren codeurs, opgeleid door de onderzoekers van het Nieuwsarchief, codeert zowel variabelen met betrekking tot het item (het thema, het geslacht van de journalist, etc.) als de nieuwsbronnen die genoemd worden en/of spreken. Deze coderingen worden met het oog op hun

betrouwbaarheid gecontroleerd door de onderzoekers van het Nieuwsarchief. De intercodeurbetrouwbaarheid wordt regelmatig getest; de gemiddelde Cohens Kappawaarden variëren van 0,79 tot 0,96.

Sinds 2003 zijn er twee federale legislaturen geweest: van 5 juni 2003 tot en met 5 mei 2007 en van 28 juni 2007 tot en met 13 juni 2010. Concreet wordt tussen 5 juni 2003 en 13 juni 2010 nagegaan in welke nieuwsitems de onderzoekseenheden (politici) mogen praten en welke kenmerken de nieuwsitems hebben. Deze onderzoekseenheden zijn alle federale parlementsleden tijdens die twee legislaturen die tot de Nederlandstalige taalgroep behoren. Hiertoe behoren ook de federale ministers, de staatssecretarissen en de premier. Om de variabele functie voldoende te kunnen onderzoeken, en voldoende politici te hebben met hoge functies, selecteren we ook alle Vlaamse ministers en de partijvoorzitters van de Vlaamse partijen. De uiteindelijke selectie bevat 360 onderzoekseenheden: 233 mannelijke en 127 vrouwelijke politici (35% vrouwen). We stelden een dataset op met voor elk van deze politici de bijbehorende eigenschappen per legislatuur (2003-2007 en/of 2007-2010). Dit betekent dat sommige politici tweemaal in de dataset zitten, met telkens de correcte eigenschappen bij aanvang van de legislatuur in kwestie. Verder berekenden we op basis van 108.000 nieuwsitems uit het ENA-bestand in de periode 2003-2010 per politicus de totale spreektijd gedurende een legislatuur en de spreektijd volgens thema (mannelijk/vrouwelijk/neutraal), zender (VTM/VRT), journalist (man/vrouw) en periode (verkiezingen/niet-verkiezingen). De data zijn dus niet gebaseerd op een steekproef maar op alle nieuwsitems die uitgezonden werden tussen juni 2003 en juni 2010. We konden hierdoor exact berekenen hoeveel seconden spreektijd elke politicus krijgt gedurende zijn/haar mandaat van vier jaar.

Het is niet mogelijk om alle elf mogelijke oorzaken in één analyse te testen, aangezien deze zich op twee niveaus bevinden. Bij de kenmerken van de politici zijn de 360 politici de onderzoekseenheden, terwijl de analyse van de kenmerken van de berichtgeving een hoger niveau veronderstelt. Daarom voeren we twee analyses uit: een lineaire regressieanalyse waarbij de eigenschappen van de politici de voorspellers zijn van hun spreektijd op het TV-nieuws en een multilevel regressieanalyse waarbij de kenmerken van de berichtgeving worden beschouwd als voorspellers van de spreektijd die (vrouwelijke) politici in het nieuwsitem krijgen.

Eerst testen we voor elke aparte karakteristiek van politici welke invloed deze heeft op het verband tussen geslacht en spreektijd. We gaan na of de correlatie tussen geslacht en spreektijd vergroot of verkleint wanneer we controleren voor de eigenschap in kwestie. De tweede stap bestaat uit de analyse van alle eigenschappen samen aan de hand van een meervoudige, stapsgewijze regressieanalyse. De regressieanalyse laat toe om oorzakelijke verbanden te vinden, terwijl gecontroleerd wordt voor andere mogelijke invloeden. Ten slotte testen we de kenmerken van de berichtgeving, wat een tweede, geaggregeerd niveau van gegevens veronderstelt. De politici zijn de onderzoekseenheden op het eerste niveau, maar zij zijn *nested* of ingebed in de nieuwsitems waarin ze voorkomen. Om te onderzoeken of de nieuwskenmerken invloed hebben op de spreektijd van politici hebben we de twee niveaus samen geanalyseerd aan de hand van een multilevel regressieanalyse. Zo'n analyse veronderstelt een afhankelijke variabele op het laagste niveau, in dit geval de spreektijd van politici, en meerdere onafhankelijke variabelen op alle niveaus, in dit geval alle kenmerken van de politici op het eerste niveau en telkens één kenmerk van de nieuwsitems op het tweede niveau (vgl. Hox, 2010, p. 11).

4. Resultaten

4.1. Media-aandacht voor vrouwelijke politici

Er bestaat een *gender bias* in de Vlaamse journaals: vrouwelijke politici krijgen minder spreektijd. Vrouwelijke politici krijgen gemiddeld 299 seconden spreektijd tijdens hun mandaat vergeleken met 1.030 seconden voor mannelijke politici tijdens diezelfde periode. Dit komt overeen met 86% van de media-aandacht voor mannelijke politici en 14% voor vrouwelijke. Ook blijkt de verdeling tussen mannen en vrouwen scheef te zijn, met minder vrouwelijke politici naarmate de spreektijd toeneemt. Bij de politici die geen enkele keer mogen praten in het nieuws, is 47% vrouwelijk. Bij de politici die minstens 500 seconden mogen praten, daalt het percentage vrouwen tot 18%; slechts 10% van de politici die minstens 3.000 seconden spreektijd krijgen, is vrouwelijk.³

4.2. Kenmerken van politici

Om mogelijke verklaringen voor de *gender bias* te testen, hebben we eerst een correlatieanalyse uitgevoerd. We testen telkens de invloed van één kenmerk op de samenhang tussen geslacht en het aantal seconden spreektijd. De meeste factoren blijken de *gender bias* te beïnvloeden, terwijl een enkel kenmerk weinig verklaart. Bij controle voor de regeringspartij en niet-politieke bekendheid blijft het verband tussen geslacht en spreektijd namelijk nagenoeg hetzelfde. De overige vijf factoren beïnvloeden de samenhang tussen geslacht en spreektijd, zoals te zien is in tabel 1 met de partiële correlaties. De grootte van de partiële correlaties kan telkens vergeleken worden met de coëfficiënt in de eerste rij, waarbij *geen* controlevariabelen aanwezig zijn ($r = .180$).

Functie, leeftijd en politieke ervaring verkleinen de *gender bias*: het negatieve verband tussen geslacht en spreektijd verkleint ten opzichte van de *baseline*, de ondervetegenwoordiging van vrouwelijke politici daalt. Vooral de functie en de ervaring hebben een invloed: de correlatiecoëfficiënt daalt aanzienlijk. Toch blijft de *gender bias* bestaan: het negatieve verband is nog steeds significant. Het effect van functie en ervaring volgt het verwachte patroon: hoe hoger de functie en hoe meer ervaring, des te langer een politicus mag praten. De resultaten voor leeftijd tonen dat vrouwelijke politici meer spreektijd krijgen wanneer ze jonger zijn, voornamelijk als twintigers en dertigers. Bij de twintigers krijgen vrouwelijke politici zelfs meer spreektijd dan mannen.

Opmerkelijk genoeg bleken twee factoren de *gender bias* te vergroten: plaats op de kieslijst en kandidaatstelling voor de Senaat. Een mogelijke verklaring hiervan is de functie. Van de kandidaten die verkiesbaar zijn voor de Senaat en die een hoge plaats hebben op de kieslijst schenken de nieuwsmedia de meeste aandacht aan politici die al een belangrijk mandaat uitoefenden, voornamelijk mannen.

Controlevariabele	Partiële correlatie geslacht en spreektijd
(geen)	-0,180***
Leeftijd	-0,162**
Niet-politieke bekendheid	-0,175***
Regeringspartij	-0,184***
Functie	-0,130*
Ervaring	-0,133*
Plaats op de kieslijst	-0,206***
Kandidaatstelling voor de Senaat	-0,193***

Tabel 1: Overzicht partiële correlaties per controlevariabele (* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$)

Vervolgens hebben we een stapsgewijze regressieanalyse uitgevoerd om alle kenmerken van politici samen te testen op hun invloed op de spreektijd die zij krijgen. Het eerste model meet enkel het basiseffect van geslacht op spreektijd. Daarna voegen we leeftijd en niet-politieke bekendheid toe, zodat model 2 de meer persoonlijke kenmerken omvat. Het derde model is het volledige model met alle kenmerken en bevat ook alle politieke kenmerken: regerings- of oppositiepartij, functie, ervaring, plaats op de kieslijst en kandidaatstelling voor de Senaat. Door stapsgewijs te werken, kunnen we nagaan welke groep van variabelen het aantal seconden spreektijd beïnvloedt.

Tabel 2 toont de resultaten van de lineaire regressieanalyse van de kenmerken van politici. Model 1 bevestigt het vermoeden van de *gender bias*. Vrouwelijke politici krijgen 731 seconden, of 18%, minder spreektijd dan mannelijke politici en dit is een significant effect ($p = 0,001$). Het effect van geslacht verklaart echter slechts 3,2% van de variantie. In model 2 blijft de invloed van geslacht significant ($p = 0,006$), maar wordt deze wel iets kleiner, namelijk 16%. Leeftijd is niet significant ($p = 0,3$), maar de coëfficiënt toont aan dat oudere politici langer mogen praten. Niet-politieke bekendheid is geen significante voorspeller ($p = 0,80$) voor spreektijd. Beide factoren verkleinen de *gender bias* wel: vrouwelijke politici krijgen 2% meer spreektijd ten opzichte van model 1. Model 2 verklaart de verschillen in spreektijd voor de politici nauwelijks met ongeveer 3,6%.

Model 3 bevat alle mogelijke verklaringen en verklaart voor 47% hoeveel spreektijd een politicus krijgt. De toevoeging van de politieke kenmerken verhoogt de verklarende waarde van het model dus zeer aanzienlijk. Ook hier blijft het effect van geslacht op spreektijd significant ($p = 0,03$): vrouwelijke politici krijgen 10% minder spreektijd. De *gender bias* blijft bestaan, zelfs wanneer we controleren voor de zeven andere kenmerken van politici. Het geslacht van een politicus is echter niet de grootste voorspeller; het effect van functie is met afstand het grootste ($\beta = -0,61$). Onze machtshiërarchie telt 19 functies, te beginnen bij de premier en te eindigen bij een senator (zie bijlage 1). Telkens als een politicus een trede klimt in de machtshiërarchie, mag hij 246 seconden langer praten. Naast geslacht en functie hebben twee variabelen een significante invloed: plaats op de lijst en kandidaatstelling voor de Senaat. Een topplaats op de kieslijst en kandidaat zijn voor de Senaat leveren respectievelijk 514 seconden en 595 seconden extra spreektijd op. Dit bevestigt onze voorspelling dat voornamelijk politieke macht bepaalt hoeveel aandacht een politicus krijgt in de nieuwsmedia.

SPREEKTIJD	Model 1	Model 2	Model 3
Geslacht	-0,18 (0,08)**	-0,16 (0,08)**	-0,10 (0,07)*
Leeftijd		0,06 (0,01)	0,07 (0,01)
Niet-politieke bekendheid		0,02 (0,10)	0,02 (0,09)
Regeringspartij			0,07 (0,07)
Functie			-0,61 (0,01)***
Ervaring			0,01 (0,01)
Plaats op de kieslijst			0,12 (0,07)*
Verkiebaar voor Senaat			0,13 (0,08)**
Constante	0,37 (0,05)***	0,12 (0,26)	0,62 (0,36)**
R ²	0,032	0,036	0,469

Tabel 2: Lineaire regressieanalyse met spreektijd als afhankelijke variabele (N=360) (*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001). De getallen tussen haakjes zijn de standaardfouten.

4.3. Kenmerken van berichtgeving

Niet enkel karakteristieken van politici beïnvloeden hun *news exposure*, maar ook de kenmerken van het *news event* en de kenmerken van de nieuwsmedia kunnen een rol spelen. Voor elk van de vier eerder genoemde kenmerken voerden we een stapsgewijze multilevel analyse uit. De afhankelijke variabele is ook hier de spreektijd, maar deze is per analyse opgesplitst volgens het kenmerk in kwestie. Bijvoorbeeld bij het kenmerk zender is de spreektijd per politicus opgedeeld in het aantal seconden op VRT en het aantal seconden op VTM. De multilevel analyses bestaan telkens uit drie modellen. Het basismodel meet het effect van geslacht op spreektijd. Het tweede model bevat telkens geslacht, een kenmerk van de nieuwsitems en de interactievariabele van geslacht en dat kenmerk. De interactievariabele is belangrijk, omdat deze het effect van het kenmerk op de media-aandacht voor vrouwelijke politici weer kan geven.⁴

4.3.1. Kenmerken van het event: thema en periode

Ten eerste kan het thema van het nieuwsitem bepalen of er al dan niet een politica spreekt met betrekking tot dat item. Het onderwerp van een nieuwsitem kan als mannelijk, vrouwelijk of neutraal beschouwd worden, waarbij onderwerpen als sociale zaken en onderwijs vrouwelijke thema's worden geacht te zijn en financiën en justitie mannelijke thema's (zie bijlage 2). De analyse toont dat vrouwelijke politici inderdaad minder ondervetegenwoordigd zijn bij vrouwelijke thema's, hoewel ze dan nog steeds minder lang mogen praten. Bij mannelijke thema's krijgen mannelijke politici bijna vijf keer zo veel spreektijd als vrouwelijke politici, terwijl mannen bij vrouwelijke en neutrale thema's 'slechts' bijna drie keer zo lang mogen praten. Onze dataset toont echter aan dat er veel minder nieuwsitems met een vrouwelijk thema zijn dan met een mannelijk thema. En aangezien vrouwelijke politici vooral ondervetegenwoordigd zijn bij items met een mannelijke thema, kunnen we verwachten dat controle voor het thema de *gender bias* zal doen toenemen. De resultaten in tabel 3a bevestigen deze verwachting: ook wanneer we rekening houden met de verscheidenheid aan

thema's, blijft het verband tussen geslacht en spreektijd negatief en significant ($p = 0,001$) en wordt het zelfs groter dan in model 1, wat er op wijst dat vrouwelijke politici des te meer ondervertegenwoordigd zijn bij mannelijke thema's. Het interactie-effect van geslacht en thema bedraagt 0,02, wat een indicatie is dat vrouwelijke politici meer spreektijd krijgen in nieuwsitems met een vrouwelijk thema. Dit verband is echter niet significant ($p = 0,15$). De toevoeging van de variabele thema en de interactievariabele draagt wel bij aan de verklaring van de verschillen in media-aandacht tussen politici ten opzichte van het vorige model ($\text{Chi}^2 = 0,0021$).

Tijdens de verkiezingsperiode mogen mannelijke politici gemiddeld dubbel zo lang praten vergeleken met vrouwelijke, terwijl mannelijke politici in de niet-verkiezingsperiode zelfs bijna 4 keer zoveel spreektijd krijgen. Vrouwelijke politici mogen dus langer praten in de weken voor de verkiezingen, ten opzichte van de rest van het jaar. Dit blijkt ook uit het interactie-effect van geslacht en periode in tabel 3b. Het effect is negatief (-0,12), wat erop duidt dat de *gender bias* verkleint tijdens de campagne. Dit verband is echter niet significant ($p = 0,16$). Toch lijkt de controle voor de verkiezingsperiode effect te hebben op het verband tussen geslacht en spreektijd: het significante effect verdwijnt. Wanneer we rekening houden met de periode waarin de nieuwsitems gemaakt zijn, dan lijkt de ondervertegenwoordiging van vrouwelijke politici te verdwijnen. De toevoeging van de periode vergroot ook de verklaringswaarde van het model ($\text{Chi}^2 = 0,0033$).

	THEMA			PERIODE	
	Model 1	Model 2		Model 1	Model 2
Geslacht	-0,09 (0,03)***	-0,13 (0,04)**	Geslacht	-0,22 (0,08)**	-0,05 (0,15)
Thema		-0,01 (0,01)	Periode		0,04 (0,05)
Geslacht * Thema		0,02 (0,02)	Geslacht * Periode		-0,12 (0,08)
Constante	0,12 (0,02)***	0,15 (0,03)***	Constante	0,36 (0,05)***	0,30 (0,09)***
Variantie	-0,23	-0,22	Variantie	0,4	0,4
Log Likelihood	4854,33	4839,22	Log Likelihood	2484,31	2472,19
Chi ²		0,0021	Chi ²		0,033

Tabel 3a-b: Multilevelanalyse met spreektijd als afhankelijke variabele (N=1080 (thema) of N=720 (periode)) (* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$). De getallen tussen haakjes zijn de standaardfouten.

4.3.2. Kenmerken van het nieuwsitem: geslacht van de journalist en zender

Een eerste kenmerk van een nieuwsitem heeft van doen met de journalist die het gemaakt heeft. Uit de dataset blijkt dat ongeveer twee-derde van alle televisiejournalisten een man is. Mannelijke en vrouwelijke journalisten lijken niet te verschillen wat betreft het aantal bronnen in hun nieuwsitems, maar vrouwelijke journalisten laten vrouwelijke politici iets langer praten dan dat mannelijke journalisten dat doen. Mannelijke journalisten geven vrouwelijke politici drieënhalve keer minder spreektijd, terwijl vrouwelijke politici bij vrouwelijke journalisten 'slechts' drie keer minder lang mogen praten. Er lijkt aldus een beperkt interactie-effect te bestaan tussen het geslacht van de politici en het geslacht van de journalisten. De interactiewaarde in tabel 4a is inderdaad positief (0,02), waarbij vrouwelijke politici meer spreektijd krijgen bij vrouwelijke journalisten. Dit verband is echter niet significant ($p = 0,46$). Het verband tussen geslacht en spreektijd blijft in model 2 wel significant ($p = 0,00$) en neemt toe ten opzichte van model 1. Zoals bij het thema van het item, wordt

de *gender bias* sterker wanneer we controleren voor het geslacht van de journalist. Het geslacht van de journalist draagt blijkbaar bij aan de *gender bias*: er zijn voornamelijk mannen actief bij het televisienieuws en deze geven de voorkeur aan mannelijke nieuwsbronnen. Model 2 verklaart de verschillen beter dan in model 1 ($\text{Chi}^2 = 0,0036$).

Ten slotte hebben we het effect van zender op de spreektijd voor vrouwelijke politici gemeten. De resultaten suggereren dat vrouwelijke politici langer mogen praten in het VRT-journaal, maar dit verschil is zeer klein. De multilevel analyse in tabel 4b toont dit aan. Het effect van de interactievariabele is klein en negatief (-0,02), wat erop duidt dat vrouwelijke politici iets minder spreektijd krijgen op VTM, maar dit effect is niet significant ($p = 0,40$). Ook blijft het effect van geslacht op spreektijd groot en significant ($p = 0,003$). Er is dus geen interactie-effect tussen geslacht en zender.

	GESLACHT JOURNALIST			ZENDER	
	Model 1	Model 2		Model 1	Model 2
Geslacht	-0,26 (0,07)***	-0,29 (0,08)***	Geslacht	-0,27 (0,08)***	-0,24 (0,08)**
Journalist		-0,01 (0,02)	Zender		0,01 (0,01)
Geslacht * Journalist		0,02 (0,03)	Geslacht * Zender		-0,02 (0,02)
Constante	0,37 (0,04)***	0,38 (0,05)***	Constante	0,37 (0,05)***	0,37 (0,05)***
Variantie	0,93	0,93	Variantie	0,96	0,96
Log Likelihood	2930,9	2915,9	Log Likelihood	3005,92	2990,45
Chi 2		0,0036	Chi 2		0,046

Tabel 4a-b: Multilevelanalyse met spreektijd als afhankelijke variabele (N=720) (* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$). De getallen tussen haakjes zijn de standaardfouten.

5. Discussie en conclusie

Er bestaat een *gender bias* in de Vlaamse televisiejournals: vrouwelijke politici vullen slechts 14% van alle spreektijd die politici krijgen. Met dit onderzoek wilden we nagaan of en op welke wijze deze *gender bias* verklaard kan worden. Is er inderdaad een mediatieke *bias*, waarbij nieuwsmedia minder oog hebben voor vrouwelijke politici of bestaat er een structureel probleem, waarbij verschillen tussen mannen en vrouwen in de politieke wereld de *gender bias* veroorzaken? Het antwoord op deze waardoor- of waarom-vraag is genuanceerd. De resultaten tonen aan dat het gebrek aan hoge functies voor vrouwelijke politici de *gender bias* grotendeels verklaart, maar tegelijkertijd blijft er een media *bias* bestaan, waarbij de nieuwsmedia vrouwelijke politici minder aan het woord laten ongeacht de politieke verschillen tussen mannen en vrouwen.

We analyseerden elf oorzaken die de media-aandacht voor politici kunnen bepalen. Uit de analyse blijkt dat de functie veruit de beste voorspeller is van de hoeveelheid spreektijd die een politicus krijgt. Journalisten laten zich leiden door de politieke macht of althans positie van politici, zodat bijvoorbeeld de premier veel meer aandacht krijgt dan een Vlaamse minister of een Kamerlid. Maar ook de plaats op de kieslijst en de kandidaatstelling voor de Senaat hebben invloed. De nieuwsmedia selecteren hun nieuwsbronnen aldus voornamelijk op basis van de politieke kenmerken. Toch blijkt dat het geslacht van een politicus eveneens een significant effect heeft op

spreektijd. Zelfs wanneer we rekening houden met de andere kenmerken van politici, krijgen vrouwelijke politici 429 seconden minder spreektijd, wat overeenkomt met 10%. Het aandeel spreektijd die vrouwelijke politici krijgen wordt dus mee bepaald door hun geslacht en dit kan nadelig zijn voor de politieke representatie van vrouwen in onze samenleving. De media zijn de belangrijkste intermediaire communicatiekanalen tussen politiek en burgers en zijn bovendien belangrijke spelers bij de vorming van het politieke proces (o.a. Adcock, 2001, p. 138). Herkenning van de kandidaat is een cruciaal criterium bij het uitbrengen van een stem. Aangezien meer *news coverage* de mate van herkenning van een kandidaat kan verhogen, kunnen genderverschillen wat betreft media-aandacht belangrijke electorale gevolgen hebben. Vooral op het nationale politieke niveau is media-aandacht immers een belangrijk element om verkozen te raken (Kahn, 1994).

We controleerden in onze analyse ook voor de kenmerken van de berichtgeving om na te gaan of deze een verklaring bieden voor de *gender bias*. Er is geen effect van de zender: VRT en VTM laten vrouwelijke politici even lang aan het woord. Het thema van het nieuwsitem en het geslacht van de journalist hebben enige invloed op de spreektijd voor vrouwelijke politici. Vrouwelijke politici mogen langer praten in items met een vrouwelijk thema en in items die gemaakt zijn door een vrouwelijke journalist. Ook krijgen vrouwelijke politici meer spreektijd tijdens de verkiezingsperiode. Deze resultaten vragen echter enige voorzichtigheid, aangezien het aantal nieuwsitems in de aanloop naar de verkiezingen beperkt is in vergelijking met alle nieuwsitems gedurende het hele mandaat. De resultaten sluiten overigens wel aan bij het onderzoek van Van Aelst & De Swert (2009), die empirische steun vonden voor deze hypothese. Dat vrouwelijke politici in de weken voor de verkiezingen langer mogen praten, kan een gevolg zijn van de genderquota in België, zoals eerder aangehaald. De wet Smet-Tobback leidt tot paritaire kieslijsten, die op hun beurt de media-aandacht voor een politica kunnen verhogen.

We kunnen al met al concluderen dat voornamelijk de functie van politici hun *news coverage* bepaalt en niet hun geslacht. Het effect van functie blijft steeds het grootste, zowel bij controle voor de karakteristieken van de politici als bij controle voor de kenmerken van de berichtgeving. De lagere functies die vrouwelijke politici gemiddeld bezetten, zijn de voornaamste oorzaak waardoor ze minder in het nieuws verschijnen. Dit duidt wellicht op een structureel probleem in de maatschappij, waarbij vrouwen in de politieke wereld nog altijd botsen op een glazen plafond. België wacht nog op zijn eerste vrouwelijke premier of minister-president. Als de posities van mannen en vrouwen evenwichtiger worden, dan zal waarschijnlijk de *gender bias* afnemen. Dat vrouwelijke politici vaker praten bij vrouwelijke thema's kan eveneens een gevolg zijn van de verschillen in de politieke wereld. Als vrouwelijke politici bevoegd zijn voor 'vrouwelijke' onderwerpen als gezondheidszorg of onderwijs, dan is het logisch dat ze vaker in het nieuws spreken over deze thema's. Dit is het principe van de thematische relevantie: een politicus die betrokken is bij een gebeurtenis door zijn functie of doelen, heeft op dat moment een grotere nieuwswaarde en meer kans om in het nieuwsitem te verschijnen (Wolfsfeld & Sheaffer, 2006, p. 339). In dit geval maken de journalisten niet zozeer een stereotiepe keuze, maar bevestigen de mandaatverdelingen eerder de bestaande stereotypes.

De *gender bias* kan echter niet volledig verklaard worden door die politieke *bias*. De lagere functies en het gebrek aan ervaring van vrouwelijke politici verklaren gedeeltelijk hun beperktere hoorbaarheid in de Vlaamse journaals, maar kunnen de *gender bias* niet helemaal ophelderen. Er is wel degelijk sprake van een reële, mediatieke ondervertegenwoordiging van vrouwelijke politici. Dit kan enerzijds een gevolg zijn van de structuur van de nieuwsmedia, zoals het overwicht van mannelijke journalisten en mannelijke thema's. Anderzijds is het mogelijk dat andere kenmerken van

politici, die hier niet getest zijn, bijdragen aan de *gender bias*. In dit onderzoek lag de nadruk op de sociale en politieke achtergrond van politici, maar ook hun (gepercipieerde) competentie en persoonlijke inspanningen kunnen hun nieuwswaardigheid verhogen. Onderzoeken naar *coverage* van politici moeten daarom misschien hun aandacht verplaatsen van wie politici zijn naar wat politici doen (Midtbø, 2011, p. 230).

Politici kunnen op verschillende manieren de aandacht van journalisten proberen te trekken. Ten eerste zullen journalisten de voorkeur geven aan politici die goed communiceren. Sheaffer (2001, p. 727) spreekt over 'charismatische communicatievaardigheden' en stelt dat politici die beter communiceren vaker in het nieuws verschijnen en meer controle hebben over de *framing* van het bericht. De communicatie van politici kan een verklaring bieden voor de bevinding dat vrouwelijke politici minder spreektijd krijgen en vooral geassocieerd worden met vrouwelijke thema's. Het is immers mogelijk dat vrouwelijke politici hun standpunten korter uitleggen en voornamelijk praten over 'zachte', vrouwelijke onderwerpen. Enkele onderzoeken tonen echter aan dat vrouwelijke politici niet anders communiceren, althans wat hun communicatie via internet betreft. Niven & Zilber (2001) en Banwart (2004) besluiten dat de websites van mannelijke en vrouwelijke politici gelijkend zijn wat betreft de thema's, informatie over het privéleven, etc. Verder lijkt het aannemelijk dat politici die zeer actief zijn in de politieke wereld meer aandacht van journalisten trekken. Hoe hoger de parlementaire activiteitsgraad, des te meer media-aandacht een politicus mag verwachten (Tresch, 2009, p. 70). Ook de contacten van politici met journalisten beïnvloeden hun media-aandacht en kunnen verschillen volgens geslacht. Mannen hebben meer, en eerder informele, contacten met journalisten en passen zich beter aan de medialogica aan (Aalberg & Strömbäck, 2010). Deze factoren vormen een interessant onderzoeksdomein om de *gender bias* van vrouwelijke politici verder te ontleden.

In dit onderzoek lag de nadruk exclusief op de hoeveelheid media-aandacht en niet op de inhoud van de berichtgeving. Toch zeggen de resultaten iets over de stereotiepe manier waarop vrouwelijke politici in de media verschijnen. Ze worden ten eerste gekoppeld aan thema's die passen bij de traditionele rollen van een vrouw, namelijk opvoeding en zorg. Daarnaast krijgen vrouwelijke politici de meeste aandacht wanneer ze twintigers of dertigers zijn; dit is zelfs meer dan mannelijke twintigers en dertigers. Dit vormt een aanwijzing dat nieuwsmidia inderdaad de nadruk leggen op de leeftijd en de uiterlijke verschijning van een politica. Het onderzoek naar de manier waarop vrouwelijke politici in het Vlaamse televisienieuws verschijnen, is een denkpiste die nog uitgediept kan worden. Worden Vlaamse politica's meer beschreven volgens hun geslacht, hun leeftijd, hun uiterlijk en hun gezinsleven? Meer kwalitatieve inhoudsanalyses kunnen een antwoord bieden op deze vraag.

Bijlage 1

Variabele	Operationalisering
<i>Afhankelijke variabelen</i>	
Media-aandacht algemeen	Aantal seconden spreektijd
Media-aandacht per thema	Aantal seconden spreektijd per mannelijk, vrouwelijk en neutraal thema
Media-aandacht per zender	Aantal seconden spreektijd op VRT en VTM
Media-aandacht per geslacht journalist	Aantal seconden spreektijd per mannelijke en vrouwelijke journalist
Media-aandacht per periode	Aantal seconden spreektijd in verkiezingsperiode en niet-verkiezingsperiode
<i>Onafhankelijke variabelen</i>	
Geslacht	Man = 0, Vrouw = 1
Leeftijd	Leeftijd in jaren (aan begin van legislatuur)
Niet-politieke bekendheid	Bekendheid = 1, Geen bekendheid = 2
Regeringspartij	Oppositie = 1, Regering = 2
Politieke functie*	Federale premier = 1, Vlaamse minister-president = 2, Federale vice-premier = 3, Vlaamse vice-premier = 4, Partijvoorzitter = 5, Federale minister = 6, Vlaamse minister = 7, Federale staatssecretaris = 8, Europees commissaris = 9, Voorzitter Vlaams Parlement = 10, Kamervoorzitter = 11, Voorzitter kleinere partij = 12, Fractie leider Kamer = 13, Fractie leider Vlaams Parlement = 14, Senaatsvoorzitter = 15, Burgemeester grote stad = 16, Kamerlid = 17, Fractie leider Senaat = 18, Senator = 19
Politieke ervaring	Ervaring in jaren (aan begin legislatuur)
Plaats kieslijst	Topplaats = 1, Geen topplaats = 2
Kandidaatstelling Senaat	Kandidaatstelling = 1, Geen kandidaatstelling = 2

***Noot: Indeling op basis van Walgrave & De Swert (2005).**

Bijlage 2

Mannelijk thema	Vrouwelijk thema	Neutraal thema
Politieke organisatie	Sociale zaken	Verkiezingen en referenda
Gerecht, justitie en criminaliteitsbeleid	Patrimonium	Criminaliteit
Financiën	Onderwijs	Rechten en vrijheden
Economie		Migratie, integratie en asielzoekers
Defensie en wapens		Consument
Oorlog & vrede		Werk
Internationale contacten		Demografie
		Mobiliteit en verkeer
		Ruimtelijke structuur
		Milieu
		Natuur
		Energie
		Landbouw
		Wetenschappen
		Ruimtevaart
		Toerisme
		Godsdienst
		Media
		Telecommunicatie
		Internationale instellingen
		Europa
		Relaties met Derde Wereld
		Rampen
		Sport

Noot: Het ENA codeert nieuwsitems aan de hand van deze vaste thema's. De indeling in mannelijke, vrouwelijke en neutrale thema's is gebaseerd op Hooghe & De Swert (2009).

Bibliografie

- Aalberg, T., J. Strömbäck (2010). Media-driven Men and Media-critical Women? An Empirical Study of Gender and MP's Relationships with the Media in Norway and Sweden. *International Political Science review* 32 (2), 167-187.
- Aday, S., J. Devitt (2001). Style over Substance: Newspaper Coverage of Elizabeth's Dole Presidential Bid. *The International Journal of Press/politics*, 6 (2), 52-73.
- Adcock, C. (2010). The Politician, The Wife, The Citizen, and her Newspaper. Rethinking women, democracy, and media(ted) representation. *Feminist Media Studies* 10 (2), 135-159.
- Armstrong, C.L. (2004). The Influence of Reporter Gender on Source Selection in Newspaper Stories. *J&MC Quarterly* 81 (1), 139-154.
- Banwart, M.C. (2004). Webstyles in 2004: The Gendering of Candidates on Campaign Web Sites? In A. P. Williams & J. C. Tedesco (eds.), *The Internet Election: Perspectives on the Web in Campaign 2004* (pp. 37-56). Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
- Banwart, M.C., D. Bystrom, T. Robertson (2003). From the Primary to the General Election: A Comparative Analysis of Media Candidate Coverage in Mixed-Gender 2000 Races for Governor and U.S. Senate. *American Behavioral Scientist*, 46 (5), 658-676.
- Belgische Federale Overheidsdiensten (2011). *Portaal Belgium.be: Samenstelling en bevoegdheidsverdeling van de federale regeerdersleden*. [07.03.2011, Belgische Federale Overheidsdiensten: <http://www.belgium.be/nl/>].
- Craft, S., W. Wanta (2004). Women in the Newsroom: Influences of Female Editors and Reporters on the News Agenda. *J&MC Quarterly* 81 (1), 124-138.
- Devitt, J. (2002). Framing Gender on the Campaign Trail: Female Gubernatorial Candidates and the Press. *J&MC Quarterly* 79 (2), 445-463.
- Devos, C. (2006). Democratie. In C. Devos (red.), *De kleermakers en de keizer: Inleiding tot politiek en politieke wetenschappen* (pp. 455-536). Gent: Academia Press.
- Elmelund-Præstekær, C., N. Hopmann, A.S. Nørgaard (2011). Does Mediatization Change MP-Media Interaction and MP Attitudes toward the Media? Evidence from a Longitudinal Study of Danish MPs. *International Journal of Press/Politics* 16 (3), 382-403.
- Everitt, J. (2003). Media in the Maritimes: Do Female Candidates Face a Bias? *Atlantis* 27 (2), 90-98.
- Fiers, G., E. Gerard, A. Van Uytven (2006). De uitverkorenen: de federale en Vlaamse parlementsleden (1946-2004). In S. Fiers en H. Reynaert (red.), *Wie zetelt? De gekozen politieke elite in Vlaanderen doorgelicht* (pp. 87-111). Tiel: LannooCampus.
- Galtung, J., M.H. Ruge (1965). The Structure of Foreign News. *Journal of Peace Research* 2, 64-91.
- Hooghe, M., K. De Swert (2007). Wie voert het woord? De aanwezigheid van vrouwelijke actoren in het Vlaamse televisienieuws (2003-2005). In M. Hooghe, K. De Swert & S. Walgrave (red.), *De kwaliteit van het nieuws: kwaliteitindicatoren voor televisienieuws* (pp. 151-170). Leuven: Acco.

- Hooghe, M., K. De Swert (2009). Gender Model or Job Model? Putting the Presence of Female New Sources in Belgian Television News Broadcasts (2003-2007) in Perspective. *Media Report to Women* 37 (1), 1-21.
- Hox, J.J. (2010). *Multilevel Analysis: Techniques and Applications*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Kahn, F.K., E. Goldenberg (1991). Women Candidates in the News: An Examination of Gender Differences in U.S. Senate Campaign Coverage. *The Public Opinion Quarterly* 55 (2), 180-199.
- Kahn, F. K. (1994). The Distorted Mirror: Press Coverage of Women Candidates for Statewide Office. *The Journal of Politics* 56 (1), 154-173.
- Kenworthy, L., M. Malami (1999). Gender Inequality in Political Representation: A Worldwide Comparative Analysis. *Social Forces* 78 (1), 235-268.
- Kuklinski, J.H., L. Sigelman (1992). When Objectivity is not Objective: Network Television News Coverage of US Senators and the "Paradox of Objectivity". *Journal of Politics* 54, 810-833.
- Mazzoleni, G., W. Schulz (1999). "Mediatization" of Politics: A Challenge for Democracy? *Political Communication* 16 (3), 247-261.
- Meyer, T., L. Hinchman (2002). *Media Democracy: How the media Colonize Politics*. Cambridge: Polity Press.
- Midtbø, T. (2011). Explaining Media Attention for Norwegian MPs: A New Modelling Approach. *Scandinavian political studies* 34 (3), 226-249.
- Niven, D. (2005). Gender Bias? Media Coverage of Women and Men in Congress. In S. Tolleson-Rinehart & J. Josephson (eds.), *Gender and American Politics: Women, men and the political process* (pp. 264-283). New York: Sharpe.
- Niven, D., J. Zilber (2001). Do Women and Men in Congress Cultivate Different Images? Evidence from Congressional Web Sites. *Political Communication* 18 (4), 395-405.
- Niven, D., J. Zilber (2002). "How Does She Has Time for Kids and Congress?" Views on Gender and Media Coverage from House Offices. *Women & Politics* 23 (1-2), 147-165.
- Rodgers, R., E. Thorson (2003). A Socialization Perspective on Male and Female Reporting. *Journal of Communication* 53 (4), 658-675.
- Ross, K. (2002). Woman's Place in Male 'Space': Gender and Effect in Parliamentary Contexts. *Parliamentary Affairs* 55 (1), 189-201.
- Schoenbach, K., J. De Ridder, E. Lauf (2001). Politicians on TV news: Getting attention in Dutch and German election campaigns. *European Journal of Political Research* 39, 519-531.
- Sheafer, T. (2001). Charismatic Skill and Media Legitimacy. An Actor-Centered Approach to Understanding the Political Communication Competition. *Communication Research* 28 (6), 711-736.
- Shoemaker, P., S. Reese (1991). *Mediating the Message. Theories of Influences on Mass Media Content*. New York: Longman.

- Sliwa, S., P. Meier, P. Thijssen (2011). De impact van party magnitude op het aantal vrouwelijke verkozenen. Gender quota in België kritisch bekeken. *Res Publica* 53 (2), 141-165.
- Spee, S., K. De Swert (2005). De 'mannelijke' norm bevestigd? Vrouwelijke politici in het televisienieuws van TV1 en VTM. In M. Hooghe, K. De Swert, S. Walgrave (red.), *Nieuws op televisie. Televisiejournals als venster op de wereld* (pp. 39-55). Leuven: Acco.
- Tresch, A. (2009). Politicians in the Media: Determinants of Legislators' Presence and Prominence in Swiss Newspapers. *International Journal of Press/Politics* 14 (1), 67-90.
- Van Aelst, P. (2006). *Toeschouwer, speler of scheidsrechter? Een empirische studie over de rol van de media in de verkiezingscampagne van 2003*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- Van Aelst, P., K. De Swert (2009). Politics in the news: Do campaigns matter? A comparison of political news during election periods and routine periods in Flanders (Belgium). *Communications* 34 (2), 149-168.
- Van Aelst, P. et al. (2008). Politicians in the News: Media or Party Logic?: Media Attention and Electoral Success in the Belgian Election Campaign of 2003. *European Journal of Communication* 23 (2), 193-210.
- Van Aelst, P., A., Sehata, A. Van Dalen (2010). Members of Parliament: Equal Competitors for Media Attention? An Analysis of Personal Contacts between MPs and Political Journalists in Five European Countries. *Political Communication* 27, 310-325.
- Van Zoonen, L. (1998b). One of the girls? The changing gender of journalism. In C. Carter, G. Branston & S. Allan (Eds.), *News, Gender and Power* (pp. 33-46). London: Routledge.
- Van Zoonen, L. (2006). The personal, the political and the popular. A women's guide to celebrity politics. *European Journal of Cultural Studies* 9 (3), 287-301.
- Vandenhende, M. (2010). *Tabloidisering van het politieke nieuws op televisie. Een vergelijkende analyse van het VRT-journaal en het VTM-nieuws* [masterproef]. Gent: Universiteit Gent.
- Walgrave, S., K. De Swert (2005). De 'kanseliersbonus' revisited. Over de dominante aanwezigheid van de regering en de premier op het TV-nieuws. In M. Hooghe, K. De Swert, S. Walgrave (red.), *Nieuws op televisie. Televisiejournals als venster op de wereld* (pp. 79-98). Leuven: Acco
- Weaver, D.H., G.C. Wilhoit (1996). *The American Journalist in the 1990's: US news people at the end of an era*. New Jersey: Erlbaum.
- Wolfsfeld, G., T. Sheafer (2006). Competing Actors and the Construction of Political News: The Contest over Waves in Israel. *Political Communication* 23, 333-354.
- Zoch, L.J., J.V. Turk (1998). Women making news: Gender as variable in source selection and use. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 75, 762-775.

¹ De auteur wil graag Stefaan Walgrave en Peter Van Aelst Van de Universiteit Antwerpen bedanken voor hun hulp en feedback.

² De variabele 'functie' is strikt genomen geen metrische variabele, maar is wel een duidelijk geschaalde variabele. Deze duidelijkheid laat toe om een regressieanalyse uit te voeren met de variabele 'functie' als

onafhankelijke variabele. Bovendien kunnen we zo nauwkeurig controleren voor 19 verschillende functies, wat niet mogelijk is bij een dummificering van de variabele 'functie'. Ter controle hebben we een regressieanalyse uitgevoerd met vier dummyvariabelen die het effect van de functie meten. De resultaten van deze regressie zijn dezelfde als die van de regressie met de variabele 'functie' met de 19 categorieën; daarom behouden we de oorspronkelijke operationalisering van 'functie'.

³ We zijn er ons van bewust dat de spreektijd voor politici scheef verdeeld is. Het aantal seconden spreektijd per politicus varieert van 0 tot 20.875 en de standaardafwijking bedraagt 1.949 seconden. Aan de hand van een box-cox transformatie hebben we de verdeling genormaliseerd en de data opnieuw geanalyseerd. Hieruit blijkt dat de scheve verdeling de resultaten niet beïnvloedt, zodat we onze oorspronkelijke analyses behouden en weergeven.

⁴ In het derde model worden de acht kenmerken van politici toegevoegd. We geven echter enkel model 1 en 2 weer. De toevoeging van de acht eigenschappen in model 3 verandert niets aan de interactievariabele, die centraal staat in de multilevel analyse. Wel blijkt uit elke analyse dat functie steeds het grootste significante effect heeft op de spreektijd die politici krijgen.